

Calvino'nun iyimserliğiyle Amerika

“[...] O Amerika ki geleceği düşünmeyi bilmiyor, yine de hepimizin geleceğinin öylesine geniş bir bölümünü içinde barındırıyor...” Bu sözler, İtalyan edebiyatının kıvrak kalemi Italo Calvino'ya ait. Yazar, 1959 Kasım'ı ile 1960 Mayıs'ı arasında süren Amerika seyahatine dair notlarını böyle noktuyor.

Calvino'nun İtalyancada ilk kez 2014'te, Türkçede ise bu yıl yayımlanan "Amerika'da Bir İyimser" adlı kitabı; Soğuk Savaş döneminde SSCB ile ABD arasında, Avrupada yaşayan, Avrupalı bakan ve gören bir yazanın geçtiği yolların bir dökümü. Calvino, pek çok eyalet ve kenti dolaştığı bu 6 aylık seyahatinde Amerika'yı adeta baştan başa tarayarak onu keşfetmeye ve bir Avrupalının önyargıları dışında onu anlamaya çalışmış.

İtalyan yazanın Amerika'ya yolculuğu, Yeni Dünya ilk kez göç eden Avrupalılar gibi gemiyle oluyor. Önce pişmanlık sonra "iyi ki" ile biten bu yolculuk tercihi; onu ilk bakışta adeta hem geçmişini hem geleceğini görebildiği bir kentin kıyılarına, sabah ışıkları altında som ve kurşunu görünen New York'a ulaştırıyor. Ve yazanın Amerika gözlemi böyle başlıyor.

Hangi Amerika?

Calvino Amerika'da geçirdiği süre boyunca New York, Cleveland, Detroit, Chicago, San Francisco, Los Angeles, Las Vegas, Teksas, New Orleans, Montgomery, Houston gibi pek çok eyalet ve kenti dolaşır. Buralarda kaldığı süre boyunca sorgulayıcı bir gezgin gibi Amerikan gerçeğini arıyor. Yazarlar, yayıncılar, iş adamları, işçiler, sendikacılar, o dönem siyahilerin insan hakları mücadelesinde rol alan isimler (başta Martin Luther King gibi), sanatçılar, kentli ve taşralı sıradan insanlar, farklı etnik gruplardan göçmenler, Beatrik'ler ve Amerika denince aklınıza gelebilecek neredeyse her kesimden insanla buluşuyor; sohbet ediyor; sorular sorarak o peşine düştüğü "Amerikan gerçeği"ni keşfedip tanımlama çalışıyor. Kadın-erkek ilişkilerinden toplumda kadının kimliğine, otomobil denizine benzettiği otoyollardan hantal ve geri kalmış Güney eyaletlerine, tüketim toplumunun simgesi haline gelen süpermarketlerden üretken ve dinamik endüstriye, tutucu beyazların ırkçılığı ya da konformizminden devrimci siyahilerin eşit yurttaşlık mücadelesine, sendikacılardan işçilerin hak mücadelesine ve başka açısına kadar pek çok başlık hakkında gözlem ve izlenim yapıyor.

Calvino, tüm bu seyahat sırasında bir yazar ve bir

yayıncı (dolayısıyla iş adamı) olarak gözlem yaptığını söylüyor ancak sanıyoruz ki o sorgulayıcı ve keşfe meraklı, gerçeği merak eden tavrında gazeteciliğinin de payı var. Çünkü farklı kesimlerden insanlarla farklı mekan, zaman ve koşullar altında yaptığı sohbetlerde sorduğu sorular; bazen bir gazetecinin gerçeğin unsurlarını arama ve tek tek toplama tavrına dönüşüyor. Bu nedenle bu seyahat notları, okur için de ustaca yazılmış bir seyahat güncesi olmaktan öteye geçip bir tür dönem Amerikasını keşif yolculuğuna dönüşüyor.

Hangisi daha Amerikan?

Calvino, ABD'ye giderken kafasındaki "Amerika" imgesinden sıyrılmaya çalışsa da yolculuğu boyunca sık sık bu çelişkiyi çözmeye çalışıyor. Bir yanda Amerika kıtası dışında tüm dünyaya yayılan bir "Amerikan" rüyası ya da ütopyası ve bunun her tür imgesi, diğer yandan ise bazı bölgelerde umduğundan daha az "Amerikan" olan günlük yaşantıdan örnekler... Yazar bu çelişkiyle beraber orada incelemeye koyulduğu her tür toplumsal ve bireysel meseleyi bir de Avrupada ki ve hatta Sovyetlerdekile karşılaştırıyor. Örneğin bazen kapitalist düzenin ideal toplum ütopyası olarak sunulan ABD'deki sendikal mücadeleyi ve sonuçlarını Avrupadaki sınıfsal mücadele ve işçi sınıfının bilinciyle kıyaslıyor. Bazen ise kendinden başka kimseyi görmeyen Amerikalı hoyratlığı ile Avrupalı sistematik ve ahlakçı akıl arasındaki farklara değiniyor.

Kat kat Amerika

Calvino, o dönemin ABD'sini adeta kat kat soyarak inceliyor. Bir okur olarak biz de onunla birlikte yöneticilerden entelektüellere, işçilerden farklı etnik kökenli göçmenlere, "düşmüş" ve pejmürde olmaya heves edenlerden barakalanından çıkıp sınıf atlama-

ya çalışanlara, beyaz villalardaki zenginlerden kızıl-kahverengi tuğlalı evlerde yoksulluğu topluca yaşayan kitlelere doğru katman katman okuyor ve anlamaya çalışıyoruz.

Yazar, o dönemde ağzından düşmeyen "ABD artık sınıfsız bir toplum" iddiasının gerçek olması bir yana dursun, dünya tarafından sanıldığı kadar bile Amerikanlaşmayan bir Birleşik Devletler portresi çıkarıyor karşımıza. Tabii o dönem için... Onun tarihsel köksüzlüğünün -özellikle Avrupa kıyaslamalarında- bir eksiklik olarak altını çizirken "göçmen olma'nın dinamizm kaynağı yaratan bir unsur olduğunu da bir tür iyimserlikle kabul ediyor. Bununla birlikte ABD'nin o dönemki asıl sorununun ise "dünya sorunlarını kavrama zayıflığı" olduğunu düşünüyor.

Calvino'nun kendisini şaşırtan ve etkileyen ama gözünü kör etmeyen ABD yolculuğunda gördükleri, yaşadıkları ve edindiği izlenimler; iyisiyle kötüsüyle rahatsız edici olmasının aksine ona moral veren bir deneyime dönüşüyor. Yazar Amerika'nın bugün dahi tartışılan "kitle kültürü" anlayışını o dönemin bakış açısıyla gözleyip sorguluyor, insana neler katıp ondan neler götürdüğünün hesabını da çıkarıyor. Neredeyse Amerika'nın karakteristik özelliği olarak tarif ettiği hoyratlığının, coşkusunun ve her tür bayağılığının ABD'nin dinamizmini etkilediği düşünüyor.

Amerika'nın 1960'taki portresini bir Avrupalı'nın gözünden, özellikle de bir Akdenizli "yabancı'nın gözünden incelemek isterseniz **Italo Calvino'nun** seyahat notlarını okumadan geçmeyin. **Kitap** ABD hakkında ustalıkla yazılmış gezgin notları olmanın ötesinde. Hatta satır aralarını okumaya kalkarsanız yazanın hem bir entelektüel, hem bir yazar hem de gazeteci kimliğiyle yaptığı bazı değerlendirmelerin, bugünün Amerikasında nasıl somutlaştığını da görebilirsiniz.

Amerika'da Bir İyimser

Italo Calvino

Çev: Neyyire Gül Işık

Yapı Kredi Yayınları,

206 s.

Calvino Amerika'da geçirdiği süre boyunca New York, Cleveland, Detroit, Chicago, San Francisco, Los Angeles, Las Vegas, Teksas, New Orleans, Montgomery, Houston gibi pek çok eyalet ve kenti dolaşır. Buralarda kaldığı süre boyunca sorgulayıcı bir gezgin gibi Amerikan gerçeğini arıyor. Calvino, o dönemin ABD'sini adeta kat kat soyarak inceliyor